

Tevhid ve vahdet nazarı ile varlığa ve olaylara bakmanın neticesi nedir ve nasıl anlaşılmalıdır?

İkinci Şua nazarı ile bakacak olursak, **Vahdet:** varlığa ve aleme bütüncül bakmak demektir. Resmi, bir bütün olarak görmektir. Parçacıl bakış resmi tam olarak görmediği için, değerlendirme de sağlıklı olamaz.

Mesela Allah'ın Rezzakiyetinin tam idrak edilmesi; yeryüzündeki bütün mahlukatın nasıl rızıklandırıldığını görmek ve düşünmekle mümkündür. Sadece bir kedinin veya bir kuşun rızıklanması penceresinden bakmakla Rezzakiyet tam anlaşılmaz ve tabiat, tesadüf gibi hırsızlar devreye girebilir. Burada kullanılan vahdet kavramı; olay ve hadiselerle bir bütün olarak bakmaktır. Sağlam bir iman ve doğru bir teşhis ancak bu sayede ortaya çıkabilir.

Mesela hidayet konusuna tevhid nazarı ile ve aksi bir nazar ile bakmaya çalışalım:

İman ve hidayet, insanın iradesi ile kabul ettikten sonra, Allah tarafından kalbe indirilen bir nur, bir ışıktır. İnsan bu ışık ve nur sayesinde, bütün alemler üzerinde tecelli eden, Allah'ın isim ve sıfatlarının nakışlarını okur, bu ışık sayesinde kainatın sırlarını keşfeder. Tıpkı karanlık bir mahzende ışıkların yanması ile eşyanın görülmesi ve karanlığın gitmesi gibi, insan küfür ve dalalet karanlığında iken, iradesinin sarfından sonra gelen iman ve hidayet nuru ile bütün alemleri ve kainatı aydınlatıyor. İşte o alemleri aydınlatan ve kainatı ışıklandıran ve her şeyin sırrını çözdüren şey; iman ve hidayettir ki, bunları kalbe akıtan ve hakiki fail Allah'tır.

İnsanın iman ve hidayet nurunda hissesi, yüz parçadan bir parçadır, geri kalan doksan dokuzu Allah'a aittir. Bu yüzden iman ve hidayet nurundan hasil olan güzellik ve kemaller, Allah'ın bir lütfü, bir ikramıdır. Bu lütuf ve ikramı gölgeleyen ve perdeleyen şey ise; sebepleri hakiki fail bilmektir. Yani iman ve hidayet nurunu sebeplere ya da nefsimize verir isek, iman ve hidayetten hasil olan güzellik ve kemaller kaybolur, adileşir, lütuf ve ikram manası gider. Lütuf ve ikram manası gidince, şükür yolu da kapanmış oluyor.

Sebepleri fail zanneden Mutezile Mezhebi'ne göre; iman ve hidayetin tamamı kula aittir. Yani insan kainatı kendi ışıklandırır ve kendisi sırlarını çözer diyerek, Allah'a ait ikram ve nimetleri üstüne alıp haksız sahiplenir. Böyle olunca iman ve hidayetteki o muhteşem ikram ve lütuf manaları kayboluyor. Hakikatte ise sebepler fail değildirler, fail yalnız Allah'tır.

Allah, iman ve hidayet nurunu, kulun cüzi iradesine şart yaptığı için, iman ve hidayet ancak insanın iradesi ile celp olur. Yani kul iradesi ile iman ve hidayet talep etmedikçe, Allah iman ve hidayet nurunu göndermiyor. İşte Mutezileyi

yanılan nokta burasıdır. Hidayet ve iman, irade ile beraber gelmesinden dolayı, hidayet ve imanı iradenin mahsulü zannediyor. Halbuki irade; iman ve hidayetle basit ve adi bir şarttır.

İnsanın iman ve hidayet dışında hissettiği kötü haller ve karanlıklar, yine insanın iradesi sonucu hasıl olan küfür ve dalalete bir cezadır. İnsan iman yerine küfrü tercih ederse, neticesi karanlık ve elemelerdir. İmanı tercih ederse, hidayet ve nurdur ve her iki cihanda saadettir.

Özet olarak; kainattaki olaylara tevhid ve iman nazarı ile bakılmazsa, her şey basitleşip kıymetsiz bir vaziyete girer. Orada Allah'ın muazzam ikram ve ihsan manası, adi ve sıradan bir şeye dönüşür. Ama tevhid ve iman gözlüğü ile bakılırsa, Allah'ın sonsuz ikram ve ihsanları parlar, nihayetsiz bir şükre kapı açar.